

LUNDS
UNIVERSITET

Politik och förvaltning
En idéanalys av partiers inställningar till förvaltningens
autonomi

Abstract

Hur hög förvaltningens autonomi bör vara är en konfliktfylld och mångfacetterad fråga. Vi genomför en idéanalys i syfte att förstå hur svenska partier vill att förvaltningen ska förhålla sig till politiken och andra samhällsaktörer. Efter att vi har kartlagt partiernas positioneringar utifrån tre dimensioner försöker vi formulera deras uppfattningar i form av idealtyper. Resultatet är att det finns påtagliga skillnader mellan hur partierna resonerar kring förvaltningens autonomi. Idealtyperna vi identifierar formulerar vi som: Den folkviljestyrda förvaltningen, Den följsamma förvaltningen och Den företagsinspirerade förvaltningen. Dimensionerna är framtagna med grund i tidigare forskning och består av förvaltningens politisering, överlappning med politiken och relation till andra samhällsaktörer. Analysen baseras främst på olika typer av primärmaterial i form av motioner, interpellationsdebatter och partimaterial.

Nyckelord: Förvaltningens autonomi, Förvaltningspolitik, Offentlig förvaltning, Autonomi, Ideologi.

Antal ord: 9964

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Bakgrund	1
1.1.1 Utredningsväsendet	1
1.1.2 Riksbankens styrsätt	2
1.1.3 Den privatiserade skolan	2
1.2 Syfte	2
1.3 Undersökningens frågeställningar	3
1.4 Avgränsningar	3
1.5 Tidigare forskning	4
1.5.1 Analytiskt ramverk	4
1.5.2 Autonomibegreppet utifrån vårt analytiska ramverk	4
1.5.3 Sökord	6
2. Teori	7
2.1. Autonomibegreppets tre dimensioner	7
2.2 Operationalisering	8
3. Metod och material	11
3.1 Idéanalys	11
3.2 Analysverktyg	12
3.3 Material	13
4. Resultat	15
4.1 Personalplanet: Socialdemokraterna	15
4.2 Personalplanet: Moderaterna	16
4.3 Personaplanet: Sverigedemokraterna	18

4.4 Policyplanet: Socialdemokraterna	19
4.5 Policyplanet: Moderaterna	21
4.6 Policyplanet: Sverigedemokraterna	22
4.7 Samhällsplanet: Socialdemokraterna	24
4.8 Samhällsplanet: Moderaterna	25
4.9 Samhällsplanet: Sverigedemokraterna	26
5. Diskussion	29
5.1 Partiernas placeringar	29
5.2 Möjliga idealtyper	30
5.2.1 Socialdemokraterna: Den folkviljestyrda förvaltningen	31
5.2.2 Moderaterna: Den företagsinspirerade förvaltningen	31
5.2.3 Sverigedemokraterna: Den följsamma förvaltningen	32
5.3 Möjliga förklaringar till resultatet	33
5.4 Reliabilitet & validitet	34
5.5 Undersökningens relevans	35
5.4 Vidare forskning	36
Litteraturförteckning	37

1. Inledning

Politik och förvaltning är en relation präglad av en uppsjö konflikter och spänningar där den mest spännande frågan har att göra med huruvida det bör betraktas som skilda fenomen eller som två sidor av samma mynt. Bör förvaltning vara politik – och i så fall till vilken grad? Ska förvaltningen organiseras med politiken integrerad eller bör principen om en armlängds avstånd gälla? Bör vi tänka på offentlig förvaltning som en unik verksamhet eller ska vi tänka på den som vilken annan verksamhet som helst som finns i samhället? Essensen av dessa frågor är konflikten om förvaltningens självständighet i relation till politiken och det är vad vi intresserar oss för i vår uppsats.

Mer specifikt är vi intresserade av olika sätt att resonera kring förvaltningens autonomi och för att utforska det undersöker vi hur tre svenska riksdagspartier tar ställning till, vad vi menar är, det förvaltningsautonoma begreppets olika perspektiv. Vi tar avstamp i tre frågor som var och en representerar en del av förvaltningens autonomi. Med utgångspunkt i autonomibegreppet plottar vi sedan in partierna på tre autonomidimensioner och försöker till sist organisera resultatet i form av några idealtyper.

1.1 Bakgrund

I följande avsnitt kommer tre ämnen som ligger till grund för våra operationaliseringar att presenteras. Dessa är riksbankens styrsätt, utredningsväsendet och den privatiserade skolan.

1.1.1 Utredningsväsendet

Svensk politik kännetecknas av ett stort utredningsväsende som spelar en viktig roll när beslut ska fattas angående stora och komplexa frågor (Bäck m.fl. 2012, s.184). Det finns främst fyra olika typer av utredningsformer: statliga kommittéer,

interdepartementala utredningar, myndighetsutredningar och privata konsulter, där statliga kommittéer är det absolut vanligaste (Bäck m.fl. 2012, s. 185–186). Det är i regel regeringen som beslutar när och hur en utredning skall tillsättas (Bäck m.fl. 2012, s.184)

1.1.2 Riksbankens styrsätt

Riksbanken är en myndighet under riksdagen som har en långtgående självständighet. Det är Riksbankens direktion som tar de penningpolitiska besluten som krävs för att uppnå det lagstiftade prisstabilitetsmålet (Sveriges Riksbank, 2018). Direktionen har en stor handlingsfrihet i hur de väljer att uppnå målet. Detta framgår i Riksbankslagen där det inte preciseras vad som menas med fast penningvärde, vilket görs i syfte att öka handlingsutrymmet (Sveriges Riksbank, u.å.). Riksdagen har en granskande roll där ledamöter i Riksbanksfullmäktige har i uppgift att, utöver att utse personer till direktionen, övervaka och kontrollera direktionens arbete (Sveriges Riksbank, 2018).

1.1.3 Den privatiserade skolan

Svensk skola har sedan 1990-talet genomgått stora reformer. Framträdande är Friskolereformen 1992 som gjorde att kommunala och privata skolor fick samma villkor (Torstensson, 2022). 1990-talets förändringar bidrog till att bryta den svenska traditionen om en gemensam och offentlig skola (Fernández, 2012, s. 241–242). Utbildningsmonopolet ansågs tidigare viktigt enligt partier från höger till vänster för att uppnå en allmän och öppen skola, men under 1980-talet började Moderaterna följt av resterande borgerliga partier att svänga i frågan (Fernández, 2012, s. 249–250). Detta ledde till startskottet för skolans privatisering 1991 när Sverige fick en borgerlig regering (Fernández, 2012, s.250). Sedan Friskolereformens intåg har andelen elever i friskolor ökat från 1,7 till 30,5 procent i gymnasiet och från 1,1 till 16,1 procent i grundskolan (Torstensson, 2022).

1.2 Syfte

Vi vill undersöka förvaltningsideal kopplat till förvaltningens autonomi. Med förvaltningsideal menar vi sammanhängande politiska uppfattningar om vad

förvaltningen bör vara. Vi är intresserade av att undersöka om det finns några påtagliga skillnader i synen på hur stor autonomi förvaltningen bör tillerkännas mellan politiska partier i Sverige. Om skillnader finns är vi intresserade av hur uppfattningarna skiljer sig åt och om dessa kan förstås i termer av idealtyper.

1.3 Undersökningens frågeställningar

- Hur autonom anser Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna att förvaltningen bör vara?
- Hur kan partiernas uppfattningar formuleras i termer av idealtyper?

1.4 Avgränsningar

För att konkretisera undersökningen tillräckligt för att kunna säga något intressant har vi valt att fokusera på en aspekt av förvaltningen, vilken är förvaltningens autonomi. Vidare har vi valt att avgränsa oss till Sverige och till tre partier: Socialdemokraterna, Moderaterna och Sverigedemokraterna. Trots att detta är en relativt smal avgränsning, givet att det endast är tre partier i ett land, menar vi att vi ändå bör kunna säga något intressant om vilka uppfattningar det kan finnas om förvaltningen. Detta beror på att partierna är sprungna ur och präglade av skilda politiska ideologier, befinner sig och har befunnit sig inom skilda parlamentariska lägen och är olika etablerade i det politiska systemet. Sammantaget borde det här innebära att partierna effektivt kan användas för att undersöka skillnader i synen på förvaltningens autonomi. Vi har också valt att avgränsa oss i termer av material och undersökningsperiod. I största möjliga utsträckning har vi försökt begränsa oss till material om partiernas politik i form av partiprogram, motioner och interpellationer. I något enstaka fall har vi behövt komplettera med uttalanden i tidningar för att kunna genomföra en adekvat analys. Tidsmässigt har vi avgränsat oss till de senaste tio åren (2012 till 2022) och det har vi gjort dels för att kunna uttala oss om partiernas aktuella politik, dels för att ha tillräckligt material för analysen.

1.5 Tidigare forskning

I det här avsnittet diskuterar vi hur vår undersökning förhåller sig till och vidareutvecklar tidigare forskning.

1.5.1 Analytiskt ramverk

Lennart Lundqvist har skrivit mycket om förvaltningens relation till politiken (se exempelvis Lundqvist, 1998; 2001, s. 13–14; 2008, s. 28–42). Lundqvist har även skrivit en Statens Offentliga Utredningar (SOU) som behandlar ämbetsmannens roll i den offentliga förvaltningen (SOU, 1997:28, s. 5). I SOU:n görs en analytisk distinktion mellan personalplanet, som handlar om förvaltningens personalstrukturer, och policyplanet, som handlar om överlappningen mellan förvaltningen och politiken i form av förvaltningens betydelse och roll i politiska processer (SOU, 1997:28, s. 9-10). Vi utgår från uppdelningen men utvecklar även den, eftersom den inte tar hänsyn till ett annat viktigt område för förvaltningens autonomi, vilket är förvaltningens relation till andra samhällsaktörer. Den relationen benämner vi samhällsplanet. Från Lundqvists SOU hämtar vi alltså ett analytiskt ramverk för att studera offentlig förvaltning, som vi sedan utvecklar för att belysa den komplexitet som autonomibegreppet ger upphov till vid studerandet av förvaltningsfrågor.

1.5.2 Autonomibegreppet utifrån vårt analytiska ramverk

Verhoest, Peters, Bouckaert och Verschuere (2004) har skrivit en översiktsartikel om organisationsautonomi där de sammanställer forskningen kring fenomenet. I artikeln görs en distinktion mellan två typer av autonomi som återfinns inom forskningen. Den första är autonomi som nivån av formell beslutskompetens för en aktör eller organisation och den andra är autonomi som frånvaro av hinder, exempelvis legala, strukturella eller finansiella, samt till vilken grad den formella beslutskompetensen nyttjas i praktiken (Verhoest m.fl., 2004, s. 103–104). Författarna menar att den andra autonomiformen är viktig för att kunna beakta hur stor autonomi en myndighet faktiskt åtnjuter i praktiken (Verhoest m.fl., 2004, s. 109). Givet att vi undersöker förvaltningsideal i bemärkelsen normativa uppfattningar om hur förvaltningen bör organiseras är det den första formen av autonomi som är relevant för vår

undersökning. Vi kommer alltså att utgå från ett perspektiv på autonomi som handlar om formella beslutskompetenser.

Verhoest m.fl. (2004, s. 107) redogör i detalj för vad de menar är autonomibegreppets sex beståndsdelar: Styrnings- (managerial), policy-, strukturell, finansiell, legal och intervernerande autonomi. De två första (styrnings- och policyautonomi) är vad som kopplas till den första formen av autonomi, om formella beslutskompetenser, som diskuterades i förra stycket och således vad som är relevanta för oss. Styrningsautonomin syftar på hur beslutsprocesser organiseras internt och hur beslutskompetens regleras, vilket kan relateras till Lundqvists personalplan. Policyautonomin syftar på till vilken grad organisationen själv kan besluta om hur den ska agera, vilket i förlängningen också går att förstå som en del i Lundqvists policyplan (Verhoest m.fl. 2004, s. 104, 105 jfr SOU, 1997:28, s. 9–10). Som tidigare nämnt syftar de fyra andra autonomibegreppen på hur autonomi utnyttjas i praktiken och diskuteras därför inte utförligare.

Även Sundström (2020) har intresserat sig för förvaltningens autonomi och delar upp den i två typer av positionering: Vertikal och horisontell. Den vertikala positioneringen gäller förvaltningens närhet till politiken och där görs en avvägning mellan expertkunskap och demokratisk legitimitet. Detta görs antingen genom en hands-off- eller en hands-on-strategi. Om regeringen har en svag förankring i förvaltningen innebär det en hands-off-strategi med betydande autonomi för förvaltningen medan hands-on innebär att makten befinner sig hos regeringen. Nivån av autonomi inom vertikal positionering kan regleras på flera sätt, såsom via lagar och regler, påverkan av den interna organisationen, myndighetens ledningsform, sakpolitiska regleringar eller genom interventioner (Sundström, 2020, s. 45–48). Den vertikala positioneringen som Sundström (och Verhoest m.fl.) undersöker kan effektivt förstås utifrån Lundqvists plan.

Den horisontella positioneringen handlar om hur förvaltningen utsätts för påverkan av andra organisationer. Påverkan sker antingen genom rivaliserande positionering där förvaltningen utsätts för konkurrens, eller genom interagerande positionering där förvaltningen ska lyssna på och påverkas av idéer och förslag från andra organisationer (Sundström, 2020, s. 48–50). Genom att kombinera Lundquists och Sundströms uppdelningar anser vi oss på ett effektivt sätt kunna belysa de olika delarna av förvaltningens autonomi. Lundquist har delat upp det Sundström kallar den vertikala positioneringen, samtidigt som Lundquists uppdelning inte tar hänsyn till en viktig del av förvaltningen, nämligen relationen till andra samhällsaktörer, vilken Sundström identifierat som den horisontella positioneringen. I vår analys

kommer vi därför ta avstamp i Lundqvists personal- och policyplan för att förstå förvaltningens autonomi i relation till politiken och utveckla teoretiseringen genom att även behandla förvaltningens autonomi i förhållande till andra samhällsaktörer genom vad vi kallar för samhällsplanet. Att ta hänsyn till förvaltningens relation till samhällsaktörer blir intressant i och med att det utgör en politisk konfliktdimension och är en relation som konstitueras av politiken.

1.5.3 Sökord

För att få en tydlig uppfattning av vad som tidigare gjorts inom ramen för vårt ämnesområde har vi utgått från en uppsättning sökord i arbetet med att kartlägga tidigare forskning. Sökorden vi har använt har varit "Public Administration" med olika kombinationer av "Autonomy" och "Constitutional Debate" samt "Förvaltningspolitik"/"Offentlig förvaltning"/"Förvaltning" kombinerat med "autonomi", "självständighet", "självstyre" och "oberoende". Vi har sökt i databaserna Lubsearch, Political Science Complete och Google Scholar.

2. Teori

I det här avsnittet presenterar vi våra teoretiska utgångspunkter och operationaliseringar av dessa.

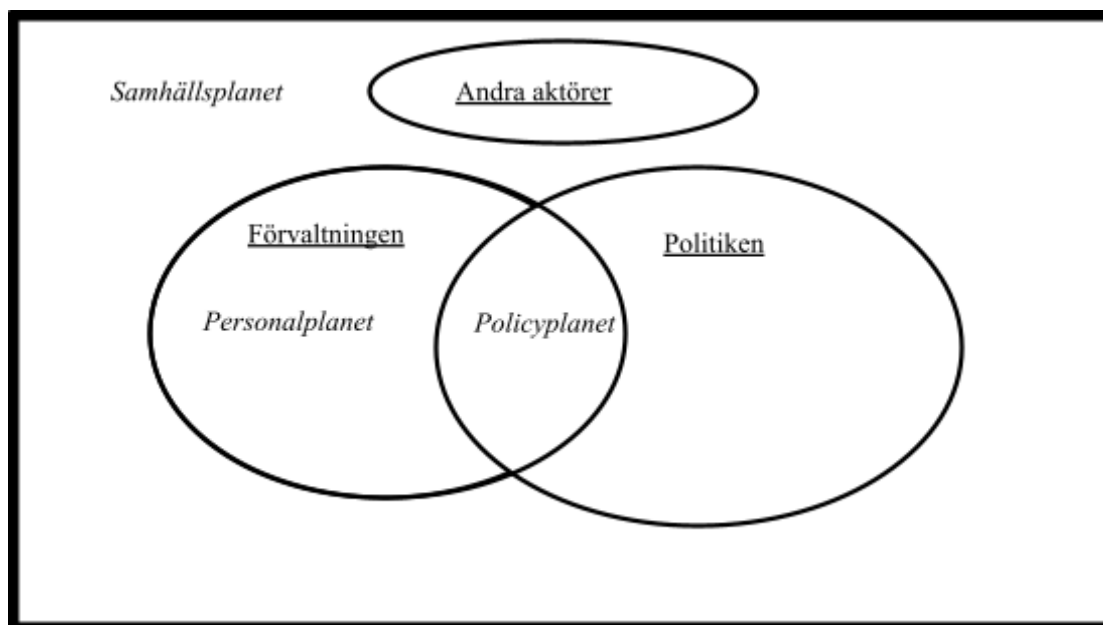
2.1. Autonomibegreppets tre dimensioner

Som tidigare diskuterats (se 1.5.2) utgår vår analysram från Lundqvists teoretiska uppdelning av förvaltningen i ett personal- och ett policyplan. Som vi resonerade i föregående avsnitt är detta ett fruktbart sätt att dela upp förvaltningen på, men för att belysa komplexiteten som autonomibegreppet utgör i förvaltningsfrågor krävs ytterligare ett plan. Genom att vidareutveckla Lundqvists analytiska ramverk och lägga till ytterligare en dimension, som vi kallar samhällsplanet, menar vi att även förvaltningens autonomi i förhållande till andra samhällsaktörer kan förstås.

För att illustrera hur vi resonerar kring förvaltningens autonomi har vi skapat nedanstående Venndiagram. Uppdelningen syftar till att klargöra vilka aspekter av autonomibegreppet vi undersöker och hur vi menar att förvaltningens autonomi bäst förstås ur ett dimensionellt perspektiv. Inom personalplanet menar vi att förvaltningens interna strukturella autonomi kan förstås. Personalplanet behandlar här frågan om grad av politisering; konfliktdimensionen sträcker sig från fullständigt politiserad förvaltning till fullständigt avpolitiserad förvaltning. Inom policyplanet menar vi att förvaltningens autonomi i relation till politiken, i form av fristående förvaltningsprocesser, bäst förstås. Policyplanet illustrerar alltså hur stor överlappningen är mellan politiken och förvaltningen, vilket syftar till att åskådliggöra hur mycket politiken lägger sig i förvaltningens arbete.

En annan aspekt av diagrammet är samhällsplanet som syftar till att belysa förvaltningens relation till andra samhällsaktörer. Med detta menar vi till vilken grad offentlig förvaltning ses som en särpräglad verksamhet baserad på unika värden vilka andra samhällsverksamheter inte utgår ifrån. Hur planet ska illustreras i diagrammet är inte en självklarhet, eftersom det beror på huruvida förvaltningen ses som en unik

verksamhet eller inte. Nu är planet illustrerat som om förvaltningen har hög autonomi och planet utgörs av ytan mellan de olika sfärerna. Om förvaltningen, tvärtemot, skulle ses som en mer icke-autonom samhällsverksamhet, likställd och baserad på samma värden som exempelvis företag, skulle sfären för andra samhällsaktörer växa (vilket skulle göra samhällsplanet och förvaltningens autonomi mindre). I det fall förvaltningen inte på något sätt skulle ses som en unik verksamhet skulle andra aktörer-sfären utgöra hela den ytan som samhällsplanet nu utgör i diagrammet.

Figur 1: Illustration av förvaltningens autonomiaspekter.

2.2 Operationalisering

För att gå från teoretisk till praktisk nivå har vi operationaliserat våra konfliktdimensioner genom att analysera tre debatter. De ställningstaganden som görs inom respektive debatt illustrerar mer grundläggande ideologiska ställningstaganden till hur förvaltningen bör organiseras. Implikationer av våra valda operationaliseringar diskuteras senare (se 5.3).

Tabell 1: Operationaliseringar av autonomibegreppet

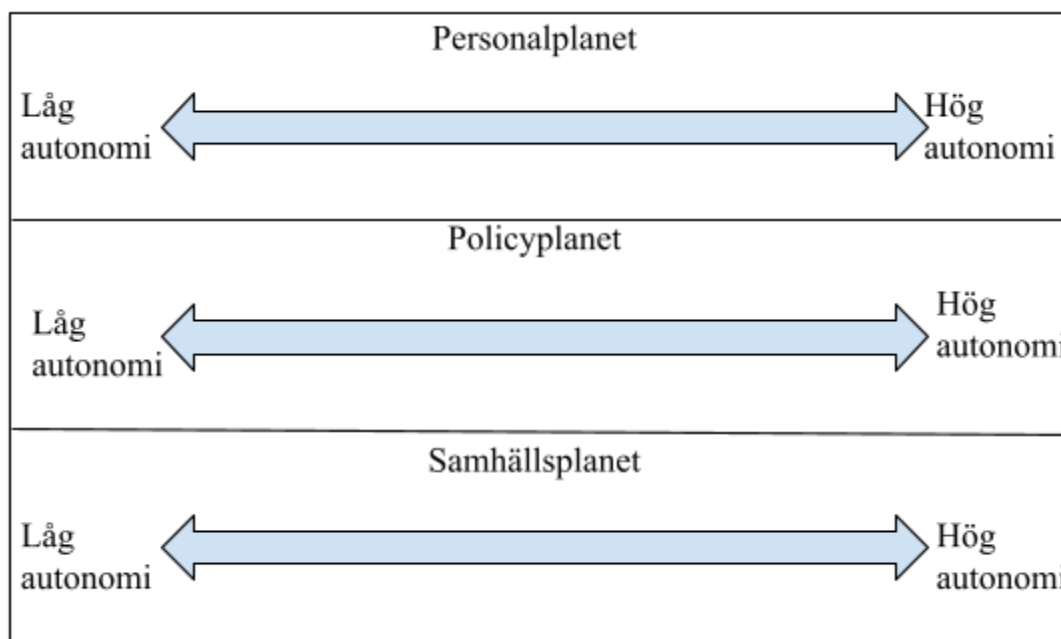
Del av autonomibegreppet	Operationalisering
Personalplanet <i>Hur politiserad bör förvaltningen vara?</i>	Bör utredningsväsendet politiseras?
Policyplanet <i>Hur mycket bör politiken lägga sig i förvaltningen?</i>	Hur fri bör Riksbanken vara i sitt arbete?
Samhällsplanet <i>Ska förvaltningen baseras på andra värden än resten av samhället?</i>	I vilken regi bör skolor bedrivas?

Inom personalplanet, där autonomibegreppet handlar om grad av politisering av förvaltningen, sker operationaliseringen genom en analys av debatten om den eventuella politiseringen av utredningsväsendet. Genom att analysera hur partierna och dess företrädare förhåller sig till debatten vill vi undersöka om partierna vill ha en mer eller mindre politiserad förvaltning. Vi analyserar hur partierna anklagar varandra, försvarar sig själva och resonerar kring frågan på ett mer generellt plan för att klarlägga vilka positioner de intar. Utredningsväsendet framstår som ett lämpligt fall eftersom det har gett upphov till en stor debatt om politisering av förvaltningen och utgör samtidigt en central del i den svenska förvaltningen (se 1.1.1). Det finns gott om material att undersöka och tydliga ställningstaganden som kan illustrera skillnader och likheter i synen på hur hög förvaltningens autonomi bör vara.

Autonomibegreppet inom policyplanet, som handlar om hur stor del politiken tar i förvaltningsprocesser, operationaliseras genom att analysera ställningstaganden för hur fri Riksbanken bör vara i sitt arbete. Penningpolitiken har övergripande mål, men det finns en spänning i huruvida man vill styra hur målen uppnås. Att förespråka politisering av Riksbanken innebär ett stort steg i politiseringsriktning, eftersom Riksbanken för närvarande är mycket självständig i sitt arbete (se 1.1.2). Riksbanken är därför ett särskilt gott fall eftersom den idag utgör en, relativt andra myndigheter, tydligt expertstyrd och avpolitiserad verksamhet.

Inom samhällsplanet, där autonomibegreppet handlar om huruvida förvaltningen bör betraktas som en verksamhet baserad på unika värden eller inte, operationaliseras vår teori genom att analysera skolornas del i förvaltningen. Vi tolkar ett ställningstagande för vinstdrivande aktörer som ett uttryck för en vilja om en stor överlappning mellan den offentliga och privata sektorns verksamhetsvärden. Vidare tolkar vi det som en implikation på att den offentliga sektorn inte tillskrivs särskilda värden, utan anses vara en verksamhet bland alla andra. Det motsatta, det vill säga ett ställningstagande mot vinstdrivande skolor, tolkar vi som ett uttryck för en uppfattning om att förvaltningen är en särpräglad verksamhet och bör bedrivas med hänsyn till de unika värden som den tillskrivs. Skolfrågan är ett lämpligt fall dels eftersom utbildningsmonopolet historiskt sett varit oomtvistat (se 1.1.3) och vinstdrivande friskolor innebär en betydande skillnad till hur skolan traditionellt organiserats, dels eftersom den utgör en stor debatt och mängden material att analysera är omfattande och ställningstagandena är tydliga.

Efter att vi har analyserat hur partierna förhåller sig till våra operationaliserade frågor har vi för avsikt att plotta deras placeringar inom autonomibegreppets tre konfliktdimensioner. Vi använder oss av nedanstående mall dels för att illustrera hur partierna förhåller sig till varandra, dels för att undersöka om vi kan urskilja några idealtyper.

Figur 2: Illustration av konfliktdimensionerna.

3. Metod och material

För att besvara frågeställningarna använder vi en kvalitativ metod i form av en beskrivande idéanalys där vi studerar partiernas olika uttalanden kring de tre aspekterna av autonomi som presenterades i avsnitt 2. Som grund för analysen har en större mängd primärmaterial studerats. I detta avsnitt presenterar vi uppsatsens tillvägagångssätt gällande metod och material.

3.1 Idéanalys

Idéanalys är en lämplig metodansats för att besvara frågeställningarna eftersom dessa syftar till att förstå partiernas idéer om förvaltningens autonomi. Metoden blir aktuell i och med att vi intresserar oss för texternas idémässiga innehåll och syftar till att förklara hur olika bakomliggande idéer kan förstås via konkreta uttryck och skapa trovärdiga hypoteser för hur idéerna hänger samman. En viktig del är att övertygande argumentera för den tolkning som görs av materialet (Bergström och Svärd, 2018, s. 138–139). Vi gör en beskrivande idéanalys för att jämföra partiernas olika idéer om förvaltningens autonomi (se exempelvis Essaiassion m.fl. 2017, s. 211–234 och Bergström och Svärd, 2018, s.133–176 för utförligare beskrivningar av metoden).

Analysen görs genom att vi läser och tolkar en större mängd material genom vårt analytiska ramverk (som presenteras i 3.2). Ur det bredare materialet väljer vi sedan ut representativa citat för att kunna illustrera de tre partiernas positioneringar på samtliga plan. Den kvalitativa metoden gör det möjligt att se citaten i ett bredare perspektiv där vissa delar kan vara viktigare än andra och att ta hänsyn till det som sägs mellan raderna. Det beskrivande syftet är att kartlägga och kategorisera partiernas idéer om hur hög autonomi förvaltning bör ha inom de olika planen. Slutligen kommer partiernas positioneringar ställas i relation till varandra för att möjliggöra en jämförelse och diskussion.

3.2 Analysverktyg

För att strukturera analysen använder vi två analysverktyg: Lindbergs utsagoklassificering och dimensioner inspirerade av Lundqvists uppdelning av förvaltningen.

Lindbergs klassificering består av tre typer av utsagor vilka tankar och idéer kan sorteras efter. Typerna är värdeutsagor, beskrivande respektive föreskrivande utsagor (Bergström och Svärd, 2018, s. 144-147). Klassificeringens delar är beskrivna i tabell 2. Lindbergs ramverk används i vår studie för att bringa klarhet i hur vi har gått tillväga när vi har genomfört analysen. Syftet är att vi genom att använda ett enhetligt system skapar en lättföljd struktur för klassificering och analys av partiernas positioneringar. Värde i kunna följa analysarbetet ligger i att läsaren ges goda möjligheter att granska och pröva analysen och kunna bygga vidare på den med annat material.

Tabell 2: Analysmall för utsagor

Typ av utsaga	Klassificering
Värdeutsaga (V)	Uttrycker hur något <i>bör</i> vara. <ul style="list-style-type: none">• Grundläggande värden (V)• Konkreta mål (M)
Beskrivande utsagor (B)	Uttrycker <i>hur</i> något är. <ul style="list-style-type: none">• Beskrivningar av hur ett värde ska uppnås (BHV)• Situationsbeskrivningar (ex. Ting, individer, problem, möjligheter) (Bsit)

Typ av utsaga	Klassificering
Föreskrivande utsagor (F)	Uttrycker vad som är <i>lämpligt</i> givet en situation (F).

Ett annat analysverktyg som vi använder är dimensioner. Dimensioner handlar om att identifiera viktiga områden inom det ämne som studeras för att sedan skapa två motpoler inom varje område. Dessa skalor skapar ett system inom vilka de observerade utsagorna kan placeras (Bergström och Svärd, 2018, s. 153–154). Dimensioner lämpar sig väl till studien eftersom de på ett effektivt sätt kan användas inom de plan som presenterades i avsnitt 2. Användningen av dimensioner gör det möjligt att sortera de utsagor som identifierats och använda dessa för att analysera resultaten och jämföra partiernas positioneringar.

3.3 Material

Uppsatsen baseras på en större mängd primärmaterial i form av motioner, interpellationsdebatter och partimaterial. Materialet har vi samlat in från Riksdagens och partiernas webbsidor. En liten del av materialet kommer från debatter i tidningar. Vi har valt att kolla på mer än en typ av material eftersom partierna inte uttrycker sig tillräckligt mycket om alla frågorna i endast en typ av material för att det skulle räcka till en tillfredsställande analys. Urvalet har inte skett på måfå utan genom strategiskt valda sökord inom varje plan. Sökorden presenterar vi i följande tabell:

Tabell 3: Sökord för personalplanet och policyplanet.

Personalplanet	Policyplanet
Utredningsväsende(t)	Riksbanken

Utredning(ar)	Penningpolitik
Autonomi, självständighet, självstyre, oberoende	Autonomi, självständighet, självstyre, oberoende

Notera att vi inom samhällsplanet inte haft några sökord, eftersom det där har räckt att kolla på partiernas parti- och politikprogram (med några enstaka undantag för debattartiklar) för att få tillräckligt material till analysen. Det beror troligen på att frågan vi undersöker inom samhällsplanet är högaktuell och så polariserad att partierna prioriterar att nå ut med sina åsikter i frågan.

Materialet bör rimligen betraktas som mycket trovärdigt. Givet att vi undersöker partiernas politik är det svårt att tänka sig bättre material än deras partiprogram, motioner och partiföreträdares riksdagsuttalanden. Det finns ingen rimlig anledning att ifrågasätta källornas äkthet. Att källorna är ett gott mått på partiernas åsikter stärks av faktumet att samma åsikter återfinns i flera källor (Essaisason m.fl. 2017, s. 292). Givet att vi endast undersöker primärmaterial och att vi söker just tendentiöst material finns det ingen anledning till att betvivla materialets kvalitet utifrån övriga källkritiska kriterier (se Essaiasson m.fl. 2017 s. 287–299 för en utförligare källkritisk diskussion). Det finns dock anledning att vara medveten om att partiernas åsikter kan ha förändrats över tio år, men det här måste vägas mot värdet av att ha tillräckligt material att analysera.

4. Resultat

Här presenterar vi vår analys och förklarar varför vi placerar partierna såsom vi gör.

4.1 Personalplanet: Socialdemokraterna

I vår analys placerar sig Socialdemokraterna på sidan med låg autonomi inom personalplanet. Partiet framstår förespråka en delvis politiserad förvaltning. Det här kan illustreras genom att analysera svaren som statsråden Johansson och Fritzson ger på interpellationsfrågor angående politisering av utredningsväsendet. Regeringsledamöterna bemöter kritiken på följande sätt:

Bsit1: *Jag vill börja med att understryka att beslut om att utse utredare fattas på saklig grund efter noggranna överväganden (prot. 2017/18:5, 7§, anf.7).*

M1: *Riktlinjer och utgångspunkter för utredningsuppdraget formuleras och avgränsas i de direktiv som regeringen beslutar för utredaren (prot. 2017/18:38, 17§, anf. 71).*

Båda statsråden argumenterar för att utredningsväsendet i sin nuvarande form är objektivt (Bsit1 och M1). De menar också att utredningsväsendet är målanpassat och fungerar väl. Det här bör rimligen förstås som ett sätt att förespråka status quo.

Bsit2: *Jag kan inte se att det under den nuvarande regeringen skulle ha skett någon förändring som kan leda till att utredningsväsendets trovärdighet skadas (prot. 2017/18:5, 7§, anf.7).*

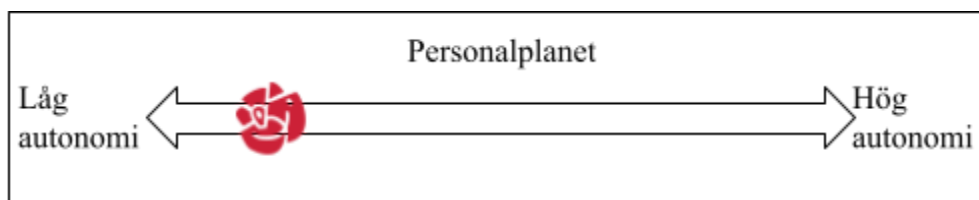
Bsit3: *Han påstår att vi använder politiker oftare än den förra regeringen. Han visar inga belegg för det (prot. 2017/18:5, 7§, anf.9).*

De här två citaten är representativa för hur Johansson försvarar att flera utredare har partipolitiska kopplingar. Vad som gör citaten intressanta är det implicita erkännandet av att utredningstillställningarna är politiserade, men att detta är legitimt eftersom även tidigare regeringar agerat på samma sätt. Det här bör således förstås som såväl ett accepterande som förespråkande för en delvis politiserad förvaltningspersonal.

V1: Men ibland är politisk erfarenhet helt avgörande för att uppdraget ska lyckas (prot. 2017/18:5, 7§, anf.9).

V2: [...] avvägningar mellan olika intressen där politiska värderingar spelar en viktig roll (prot. 2017/18:5, 7§, anf.7).

Johansson menar att politisk anknytning inte alltid bör ses som något negativt och att det, till och med, kan finnas fördelar. Det här är ett uppenbart ställningstagande för en politiserad förvaltning. Sammanfattningsvis bör alltså Socialdemokraterna förstås vara för låg autonomi inom personalplanet. Paritet bör dock inte förstås som förespråkande av en fullständig politisering och total frånvaro av autonomi eftersom företrädarna menar att politiseringen bör ske inom vissa på förhand fastställda ramar (Bsit1 och M1). Partiet placerar sig på sidan med låg autonomi inom personalplanet.

Figur 3: Socialdemokraternas positionering.

4.2 Personalplanet: Moderaterna

Moderaterna placerar sig i vår analys på sidan med hög autonomi inom personalplanet, vilket illustreras i hur Johan Hultberg argumenterade i en interpellationsdebatt.

V1: Man har, tycker i alla fall jag, ett stort ansvar för att slå vakt om utredningsväsendets självständighet (**Bsit1:**) och därmed det höga förtroende som utredningssystemet åtnjuter (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 8).

BHV1: Vi riksdagsledamöter [...] borde få underlag för beslut som så långt det är möjligt är fria från personliga ställningstaganden och inte är färgade av egna politiska agendor [...] (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 10).

Av uttalandena kan främst två saker utläsas: för det första att Moderaterna ser ett värde i utredningsväsendets självständighet (V1, Bsit1 och BHV1), för det andra att självständigheten bidrar till ett högre förtroende (V1 i kombination med Bsit1).

Moderaterna kan alltså förstås tycka att utredningsväsendet bör vara fränkopplat politiken och åtnjuta relativt stor autonomi.

BHV2: Där hade det verkligen tjänat att ha en utredare som står fri från dagspolitiken och (M2:) kan ta fram ett underlag som kan skapa förutsättningar för breda överenskommelser (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 8).

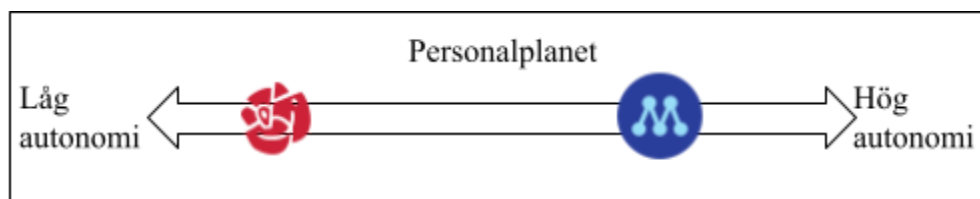
BHV3: Jag tycker att det är viktigt när en sådan väldigt kontroversiell fråga utreds att den utreds av en person som inte går in med sin bestämda egna uppfattning från början (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 12).

I ovanstående citat visas på värden för utredningsväsendet som Moderaterna lyfter fram och som inte ses som förenliga med en politiserad utredning. Utöver att stärka förtroendet (Bsit1) och undvika politiska vinklingar av utredningen (BHV1) skapar en avpolitiserad utredning en möjlighet att uppnå breda överenskommelser (BHV2 och M2). Detta menar Moderaterna är extra viktigt vid kontroversiella frågor (BHV3), eftersom det är troligare att fler finner utredningens resultat som tillförlitligt om utredningen är avpolitiserad.

F1: Det är inte så att varje aktiv politiker per automatik är diskvalificerad som statlig utredare (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 10).

Bsit2: Den utredningen är inte bara ideologiskt tillsatt utan också ideologiskt driven (prot. 2017/18:5, 7§, anf. 10).

Här framhåller Hultberg att det inte alltid är negativt med en politiskt tillsatt utredning (F1). Problematiken ligger snarare, enligt Hultberg, i att den skulle vara politiskt driven och att utredningens resultat skulle präglas av den politiska färgen på utredaren (Bsit2). Sammanfattningsvis kan Moderaternas syn på förvaltningens autonomi inom personalplanet ses som stor. Utredningsväsendet bör enligt partiet vara självständigt, men det kan också finnas anledning till politisk förankring i utredningar. Detta gör att Moderaterna inte kan placeras på ytterkanten inom personalplanet.

Figur 4: Moderaterna i relation till Socialdemokraterna.

4.3 Personaplanet: Sverigedemokraterna

Inom personalplanet placerar sig Sverigedemokraterna mot änden med låg autonomi. Partiföreträdare räds inte för att kritisera andra partier för politisering av förvaltningen, men det är snarare den politiska anknytningen som kritiserar än politiseringen som sådan. Sverigedemokraterna ger också uttryck för att själva vilja politisera förvaltningen så att den bättre stämmer överens med partiets åsikter.

Bsit1: *En enkel googling hade visat vad den här personen har för personliga åsikter (prot. 2017/18:38, 17§, anf. 72).*

V1: *Det är också allvarligt att man slösar skattepengar på att anställa en person som helt klart rör sig i en sfär inspirerad av Miljöpartiets ideologiska preferenser (prot. 2017/18:38, 17§, anf. 72).*

I en interpellation om migrationsutredningar ifrågasätter riksdagsledamoten Ahl utredarnas objektivitet. Det här kan, vid en första blick, ge intrycket av att Sverigedemokraterna förespråkar en avpolitiserad förvaltning, men om man kollar noggrannare på uttalandena (Bsit1 och V1) blir det snabbt tydligt att invändningen riktas mot politisk tillhörighet snarare än politiseringen som sådan. Sverigedemokraterna framstår här inte se politisering som något problematiskt, utan endast vinklingen av politiseringen.

Bsit2: *Totalt sett har förslaget remitterats till 93 olika instanser [...] inte en enda organisation som förespråkar en balanserad eller restriktiv migrationspolitik (prot. 2020/21:39, 5§, anf. 2).*

M1: *[...] jag har fem önskemål: Sölvesborgs kommun, Staffanstorps kommun, Filipstads kommun, Konservativa förbundet och Föreningen Heimdal. Det hade räckt för mig. Om de hade funnits med på listan hade jag varit glad och nöjd (prot. 2020/21:39, 5§, anf. 6).*

I en annan interpellation, som också handlar om en migrationsutredning, ifrågasätter riksdagsledamoten Aspling remissinstanserna. Precis som i föregående fall ifrågasätts inte främst politiseringen (Bsit2), i form av politiska remissinstanser, utan att inte flera instanser med sverigedemokratiskt överensstämmande åsikter fanns med. Aspling går så långt att han hävdar att debatten kanske aldrig skulle ägt rum om några organisationer som stämmer väl överens med partiets åsikter funnits med (M1). Således framstår Sverigedemokraterna förespråka låg autonomi inom personaplanet.

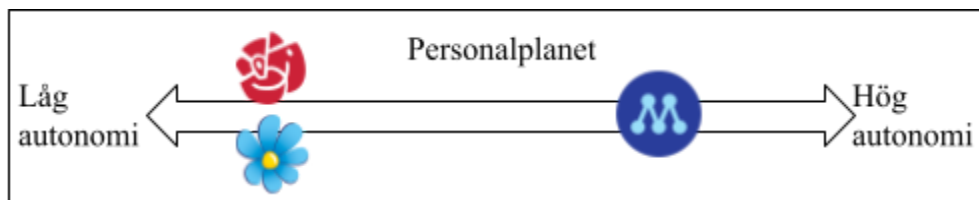
Reporterfråga: Ska ni då ersätta dem med nya myndighetschefer som ligger närmare er politiskt?

V2: *Om nu väljarna bestämmer att vi ska ha en ny regering så betyder*

det att man vill ha förändring och om vi då har myndigheter som inte går i takt med det måste regeringen agera så att myndigheterna går i takt med det. (Nordenskiöld, 2020).

V3: *Är man en förvaltningschef och inte känner att man kan göra det som det nya politiska styret bestämmer att man ska göra, då ska man inte jobba kvar (Nordenskiöld, 2020).*

Samma mönster som sågs i interpellationsdebatterna framträder i en intervju med Expressen. Där diskuterar partiledaren Åkesson hur partiet skulle förhålla sig till förvaltningen om man kom till makten (V2 och V3): Det är inte politiseringen som är problemet utan hur förvaltningen är politiserad. Sammanfattningsvis framstår det som att Sverigedemokraterna inte motsätter sig en politiserad förvaltning, men inte heller förespråkar ytterligare politisering. Däremot finns en önskan om en annan, mer sverigedemokratisk, politisering. Detta kan tolkas som ett ställningstagande för status quo och Sverigedemokraterna bör betraktas befinna sig på sidan med låg autonomi inom personalplanet.

Figur 5: Sverigedemokraterna i relation till Socialdemokraterna och Moderaterna.

4.4 Policyplanet: Socialdemokraterna

Socialdemokraterna framstår vilja ha relativt låg autonomi inom policyplanet. Partiet är mycket kritiska till Riksbankens arbete men betonar också myndighetens självständighet.

Bsit1: *Penningpolitiken har, sett över en dryg tioårsperiod, inte levt upp till sin uppgift att genomsnitt leverera 2 procents inflation (Motion, 2012/13:Fi302, s. 18).*

Bsit2: *Om kronan fortsätter att stärkas finns det anledning för Riksbanken att höja räntan i en långsammare takt än vad banken indikerar i den framtida räntebanan (prot. 2013/14:126, 5§, anf. 1).*

I Bsit1 riktas kritik från 21 socialdemokratiska riksdagsledamöter mot Riksbankens arbete. Kritiken kan tolkas som en vilja att minska avståndet mellan politiken och Riksbanken. Samtidigt som kritik inte nödvändigtvis betyder att autonomi bör

minska stärks tolkningen av Riksdagsledamot Hellmans formulering i Bsit2 där han förordar hur Riksbanken bör agera.

V1: *Riksbanken har en självständig ställning och genomför sitt arbete oberoende av riksdagen och regeringen. Ansvar för att granska detta arbete ligger dock hos oss i riksdagen och finansutskottet (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 1).*

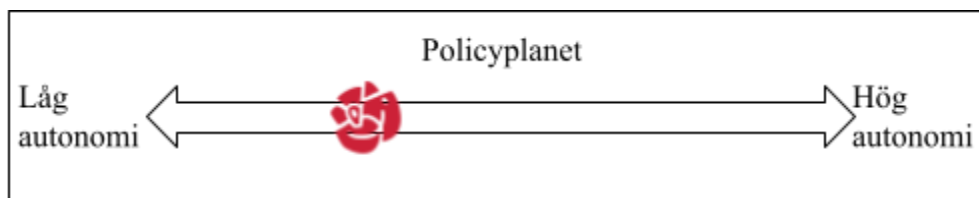
Bsit3: *[...] det finns skäl att med jämna mellanrum fundera över om de former och metoder som utskottet valt är tillräckligt effektiva för att utvärderingen ska hålla riktigt hög kvalitet (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 1).*

Kritiken som lyfts kan även tolkas som en del av den granskning som riksdagsledamoten Nylund Watz syftar till i V1 och Bsit3, och bör därför inte entydigt tolkas som en vilja att minska Riksbankens autonomi. Kritiken som riktas är dock hårdare och mer detaljerad än den från andra partier och bör därför tolkas som ett visst steg i riktning mot mindre autonomi inom policyplanet.

V2: *[...] slå vakt om Riksbankens ställning som en oberoende centralbank och självständig förvaltningsmyndighet och stärka det finansiella oberoendet (prop. 2021/2022:41, s.75).*

Bsit4: *Riksbankens agerande med styrräntan är en viktig faktor för Sveriges ekonomiska utveckling i närtid. Under finanskrisen bedrev Riksbanken en mycket aktiv penningpolitik som delvis kom att kompensera för regeringens senfärdighet under perioden 2008/09 (Motion, 2012/13:Fi302, s. 18).*

Samtidigt betonar Socialdemokraterna Riksbankens självständighet. Bsit4 kan tolkas som ett ställningstagande för Riksbankens betydelse som självständig institution för att åtgärda brister hos politiken. Vikten av Riksbankens självständighet betonas även i en proposition (V2) där Socialdemokraterna lyfter fram vikten av att bevara Riksbankens självständighet. Sammanfattningsvis placerar sig Socialdemokraterna vänster om mitten inom policyplanet. Detta beror på att partiet å ena sidan ofta poängterar vikten av Riksbankens oberoende, men å andra sidan samtidigt riktar stark kritik mot myndighetens agerande på ett sätt som de andra partierna inte gör.

Figur 6: Socialdemokraternas positionering.

4.5 Policyplanet: Moderaterna

I analysen av Moderaternas syn på Riksbankens oberoende är resultatet att partiet tycks förespråka stor självständighet. Relaterat till konfliktdimensionen innebär det att partiet förespråkar hög autonomi inom policyplanet. Förvisso riktas kritik mot Riksbankens agerande, men inte utan att tydligt framhålla vikten av myndighetens självständighet. Kritiken bör därför snarast förstås som ett sätt att öppna upp för att lägga om de generella riktlinjerna än att vilja detaljstyra verksamheten.

Bsit1: *Det är lätt att konstatera utifrån det inflationsmål som Riksbanken själv har utformat att detta mål inte nåtts. Det har under lång tid underskridits markant, så till den grad att tilltron till Riksbankens förmåga att nå målet börjar urholkas (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 2).*

V1: *Med detta sagt låter det som att Riksbanken inte levt upp till sin uppgift, gjort felaktiga bedömningar eller möjligen felaktiga prioriteringar (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 2).*

Den moderata riksdagsledamoten Andersson riktar, i en debatt om den förda penningpolitiken, kritik mot att Riksbankens agerande (Bsit1 och V1). Eftersom Andersson kritiserar hur myndigheten arbetar hade detta kunnat tolkas som ett uttryck för en önskan om djupare politisk integrering i förvaltningens beslutsprocesser och därmed lägre autonomi inom policyplanet. En sådan tolkning vore emellertid inte rimlig, vilket framgår nedan.

Bsit2: *[...] Riksbanken en myndighet under riksdagen men har en självständig ställning och genomför penningpolitiken oberoende av riksdag och regering (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 2).*

Bsit3: *Vi har en självständig riksbank, men vi har knappast ett diskussionsförbud vad gäller penningpolitiken (prot. 2017/18:38, 7§, anf. 2)*

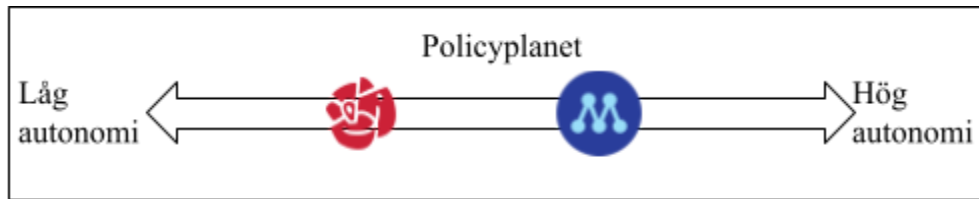
Även om de båda riksdagsledamöterna (Andersson och Wykman) i sina respektive framträdanden framstår vara av uppfattningen att politiken tydligare bör integreras i förvaltningens implementeringsprocesser, är de samtidigt noggranna med att poängtera myndighetens självständighet. Poängteringarna kan förstås som ett sätt att distansera sig från positionen om mer politisk inblandning i beslutsprocesser, varför det inte är befogat att tolka kritiken som ett uttryck för en önskan om lägre autonomi.

F1: *På inget sätt kan någon av oss säga att man borde ha gjort si eller så, på inget sätt kan vi lägga den här perioden bakom oss och kallt*

konstatera att Riksbanken inte nådde målet (prot. 2014/15:109, 5§, anf. 2).

F2: *Jag ber inte ministern värdera räntepolitiken i sig själv men åtminstone förhålla sig till de förändringar som har gjorts (prot. 2017/18:38, 7§, anf. 4).*

Dessa två avslutande citat klargör vad som framstår vara riksdagsledamöternas egentliga syfte: Att initiera en dialog om eventuella förändringar av myndighetens mål. Essensen av det parlamentariska säger är: Givet att Riksbanken inte har nått sina mål, hur bör vi förändra styrsignalerna till myndigheten? Ur vårt autonomiperspektiv kan detta förstås som ett uttryck för en önskan om hög autonomi inom policyplanet, eftersom partiet förespråkar att förhålla sig till hur väl myndigheten når sina mål och därefter anpassa dessa för att bättre nå politikens dito. Partiet uttrycker inte en åsikt om att politiken bör intervensera i förvaltningsprocesser. Sammantaget innebär detta att Moderaterna placerar sig på änden med hög autonomi inom policyplanet.

Figur 7: Moderaterna i relation till Socialdemokraterna.

4.6 Policyplanet: Sverigedemokraterna

Sverigedemokraterna förespråkar tydligt en självständig riksbank vilket gör att de i vår analys placerar sig långt mot hög autonomi inom policyplanet.

V1: *Penningpolitiken skall hanteras av en självständig riksbank (Sverigedemokraterna, 2019, s. 19)*

F1: *En riksdag som godtyckligt ska ange mål, utvecklingstakt och prisindex för Sveriges riksbank skulle innebära en radikal förändring av Riksbankens oberoende och arbetssätt (Dioukarev, 2019)*

Ovanstående citat (V1) är återkommande hos Sverigedemokraterna. Riksbankens självständighet är inte något som ifrågasätts utan ses som en självklarhet, vilket genomsyrar flera av Sverigedemokraternas uttalanden. Dioukarev, ledamot i Riksbankskommittén, uttrycker bland annat kritik mot ett förslag om att riksdagen

skulle få bestämma över Riksbanken (F1). Sverigedemokraterna tar alltså tydligt ställning för en självständig centralbank.

BHV1: Sverigedemokraterna verkade därför för ett kompromissförslag, där initiativrätten i stället flyttades till Riksbanken och beslutsrätten till riksdagen (Dioukarev, 2019).

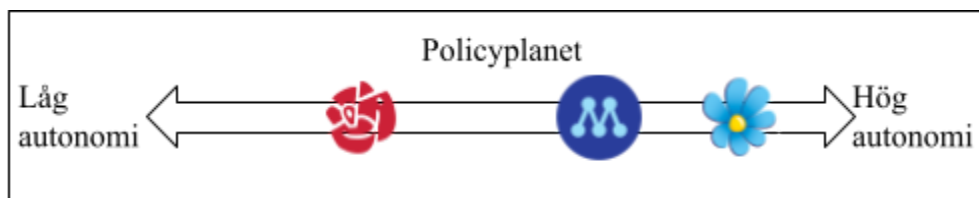
BHV2: Det innebär att Riksbanken vid behov föreslår en förändring av inflationsmålet till riksdagen, som sedan kan välja att godkänna eller avslå förslaget (Dioukarev, 2019).

Förslaget innebär att förslag om förändringar i Riksbankens mål inte ska komma från riksdagen, vilket de även uttryckt kritik mot (F1), utan från Riksbanken (BHV1). Genom att föreslå initiativrätten till Riksbanken och inte till riksdagen skulle en politiserad penningpolitik undvikas och Riksbankens självständighet skulle inte utmanas (BHV1 och BHV2). Sverigedemokraternas förslag gör deras ståndpunkt ännu tydligare eftersom den omsätts i faktisk politik.

M1: En sådan ordning uppnår följande:

1. Det skapar demokratisk legitimitet kring inflationsmålet.
2. Vi säkerställer att Riksbanken behåller sitt inflytande, oberoende och sina monetära befogenheter (Dioukarev, 2019).

Dioukarev uttrycker även fördelarna med en sådan uppdelning. Förslaget är fördelaktigt enligt Sverigedemokraterna eftersom riksdagen får beslutanderätt och blir delaktig i arbetet kring inflationen, vilket skapar legitimitet. Sverigedemokraterna anser också att Riksbankens självständighet inte riskeras om den behåller initiativrätten och inte heller att penningpolitiken riskerar att politiseras med en sådan ordning. Sammanfattningsvis placerar sig Sverigedemokraterna långt mot hög autonomi inom policyplanet konfliktdimension. Analysen indikerar att Sverigedemokraterna förespråkar en kompromisslöst självständig Riksbank. Dessutom riktar Sverigedemokraterna aldrig kritik mot Riksbanken eller dess arbete i materialet vi har undersökt.

Figur 8: Sverigedemokraterna i relation till Socialdemokraterna och Moderaterna.

4.7 Samhällsplanet: Socialdemokraterna

Socialdemokraterna befinner sig nära änden med hög autonomi inom samhällsplanet, eftersom partiet ser den offentliga sektorn som en särpräglad verksamhet baserad på särskilda värden. Det här blir tydligt i analysen av partiets inställning till vinstdrivande aktörer inom skolektorn.

V1: *Syftet med vår gemensamt finansierade skola ska aldrig vara vinst* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24).

BHV1: *Vi socialdemokrater vill förbjuda vinstuttag ur skolan. Lagstiftningen ska ändras så att de skattemedel som vi gemensamt investerar i skolan också går till skolan* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24).

Här uttrycks en uppfattning om att skolan ska drivas på ett sätt som kontrasteras mot hur företag drivs. Eftersom den vinstdrivande organisationsformen lyfts fram som problemet framstår partiets uppfattning vara att vinstdrivande verksamheter lämpar sig för vissa verksamheter medan icke vinstdrivande verksamheter lämpar sig för andra, såsom skolan. Genom att beskriva verksamheterna på det här sättet går det att urskilja en uppfattning om att den offentliga sektorn baseras på skilda värden och bör bedrivas på annat sätt än den privata.

Bsit1: *Olämpliga aktörer ska inte få ta hand om och utbilda våra barn och unga* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24).

BHV2: *Ägar- och ledningsprövning ska skärpa [...]* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24).

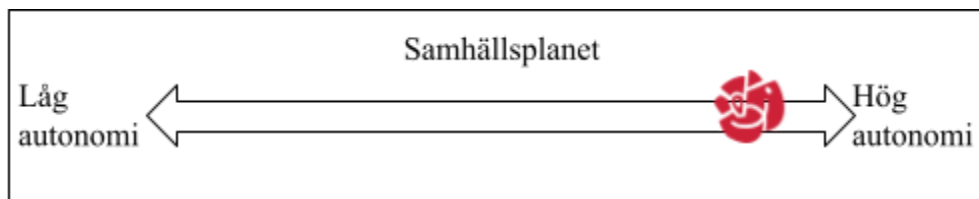
V2: *Insyn och transparens ska öka genom att offentlighetsprincipen och meddelarfriheten ska gälla för alla huvudmän* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24).

I formuleringarna ovan uttrycks återigen en uppfattning om att skolan baseras på särskilda värden, som är främmande för vissa organisationsformer och aktörer. I det första citatet (Bsit1) uttrycks explicit att vissa aktörer är olämpliga, och vilka dessa är framgår i kombination med V1: vinstdrivande aktörer är olämpliga, eftersom skolan baseras på andra värden än vinstsyfte. Lösningen får vi i BHV2: skolor ska inte få drivas av alla samhällsaktörer, vilket återigen är ett exempel på distinktionen som görs mellan den offentliga sektorn och andra aktörer. I V2 får vi exempel på vilka värden det är som gör den offentliga sektorn till en unik verksamhetsform.

Bsit2: *Idéburna verksamheter kan bidra till välfärden (V3:) men marknadsexperiment och jakten på vinstutdelning hör inte hemma här* (Socialdemokraterna, 2021, s. 16).

BHV3: *Idéburna friskolor ska ges goda och långsiktiga förutsättningar att driva skolor; givet att de uppnår kvalitetskraven* (Socialdemokraterna, 2021, s. 24)

I Bsit2 och BHV3 görs en öppning för en överlappning mellan förvaltningen och andra samhällsaktörer i mån av vilka värden som bör influera deras verksamheter. Citaten bör, i kombination med vad som tidigare diskuterats, tolkas som att det finns en skillnad mellan verksamheterna men var den går är inte en självklarhet. Sammantaget bör Socialdemokraternas åsikt om förvaltningens autonomi inom samhällsplanet alltså förstås som varande för hög autonomi, men inte som den mest extrema positionen som går att inta.

Figur 9: Socialdemokraternas positionering.

4.8 Samhällsplanet: Moderaterna

Moderaterna kan anses befinna sig långt mot låg autonomi inom samhällsplanet, vilket innebär att de inte ser den offentliga sektorn som en särpräglad verksamhet baserad på särskilda värden. Detta blir tydligt i analysen av deras syn på vinstdrivande skolor.

M1: *Det svenska utbildningssystemet ska präglas av mångfald och valfrihet* (Moderaterna, 2021, s. 50).

Bsit1: *Den svenska friskolereformen har gjort det möjligt för alla barn att, (V1:) oavsett familjens ekonomi, kunna välja den skola som passar dem bäst* (Kristersson & Hjalmered, 2022).

I formuleringarna ovan uttrycks en uppfattning om att valfrihet är en viktig faktor för ett lyckat skolsystem (M1), där eleverna och föräldrarna själva ska kunna välja den skola som de anser passa bäst (V1). Den svenska friskolereformen anses som en viktig faktor (Bsit1) för att målen (M1) och värdet (V1) om mångfald och valfrihet ska uppnås. Några särpräglade värden för den offentliga sektorn kan således inte

uttolkas. Avsaknaden av särpräglade värden kan dessutom tolkas som viktig eftersom det skapar en möjlighet till ökad valfrihet genom att inkludera andra aktörer, även om dessa drivs i ett vinstsyfte.

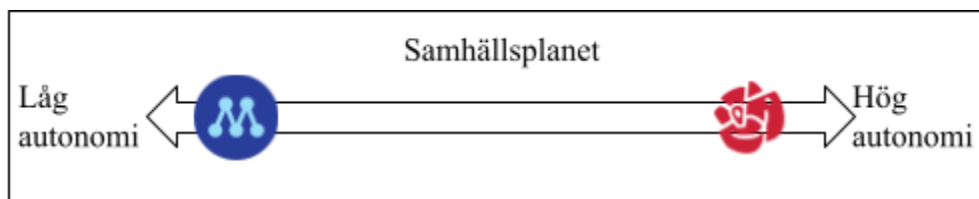
V2: *Möjligheten att välja skola är viktig [...] men också för skolans kvalitet och utveckling* (Moderaterna, 2021, s. 50).

BHV1: *Skolor som inte fungerar – oavsett huvudman – ska stängas* (Moderaterna, 2021, s. 50).

Ett annat värde som Moderaterna belyser är skolans kvalitet (V2). Kvaliteten ska bland annat försäkras genom att krav ska ställas på skolor, oavsett om skolan styrs i offentlig eller privat regi (BHV1). Genom att inte skilja mellan offentligt och privat kan det här även tolkas som att den offentliga sektorn inte formas av några särpräglade värden utan att samma kvalitetsregler gäller oavsett verksamhetstyp.

BHV2: *Villkora vinstutdelning i de skolor som drivs som aktiebolag med att de når högt uppsatta kvalitetskriterier* (Kristersson & Hjalmered, 2022).

Det framkommer av ovanstående uttalanden att Moderaterna vill ha vissa begränsningar till att bedriva skolan med renodlade privata värden, vilket bryter mot den tidigare formulerade uppfattningen om att den offentliga sektorn inte har några särpräglade värden. Det bör enligt Moderaterna ställas krav på de skolor som bedrivs i vinstmaximerande syfte för att premiera det kvalitativa värdet (V2) över vinstmaximering. Detta kan rimligen tolkas som en reglering av den fria marknaden för att kunna kombinera de två uttryckta värdena valfrihet (V1) och kvalitet (V2). Sammantaget bör Moderaternas åsikt om förvaltningens autonomi inom samhällsplanet förstås som låg.

Figur 10: Moderaterna i relation till Socialdemokraterna.

4.9 Samhällsplanet: Sverigedemokraterna

I analysen av Sverigedemokraternas syn på vinstdrivande skolor framgår en uppfattning om att den offentliga sektorn saknar särpräglade värden.

Sverigedemokraternas åsikt om skolans placering gör att de placerar sig långt mot låg autonomi inom samhällsplanet.

BHV1: *friskolorna skall fungera som ett komplement till den offentliga skolan, inte minst för att öka (V1:) utbudet och valfriheten, men också för att sätta press på den offentliga skolan i syfte att öka kvaliteten i densamma* (Sverigedemokraterna, 2019, s. 21).

Följande citat är utmärkande för Sverigedemokraternas syn på vilka värden skolan syftar till att uppnå: Det ska finnas ett brett utbud och valfriheten ska vara stor. Det här är värden som i regel lyfts fram som den privata sektorns främsta, vilket indikerar att Sverigedemokraterna ser överlappningen mellan förvaltningens och den privata sektorns värden som mycket omfattande.

V2: *[...] för att garantera en jämbördig skolgång för våra elever, (BHV2:) betonar partiet den pedagogiska valfriheten* (Sverigedemokraterna, 2019, s. 21).

BHV3: *Stat och kommun skall stå för finansieringen och tillsynen av [...] skolan [...] men när det gäller utförandet av dessa välfärdstjänster skall alternativa och privata driftsformer vara tillåtna.* (Sverigedemokraterna, 2019, s. 21).

I dessa citat går det, till skillnad från det förra, att uppfatta delvis implicita uppfattningar om förvaltningens särskilda värden. Å ena sidan uttrycks att förvaltningen ska garantera jämlikhet (i form av jämbördig skolgång), men å andra sidan är sättet som det ska uppnås via den privata sektorns organisationsformer (BHV2). Sverigedemokraterna uttrycker också uppfattningen att skolan ska finansieras offentligt (BHV3), vilket implicerar att det är en gemensam angelägenhet – till skillnad från tjänster som tillhandahålls av privat sektor.

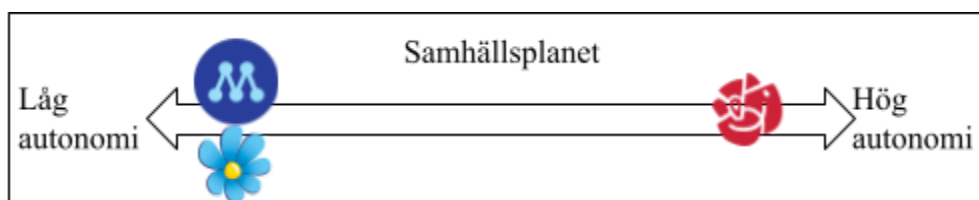
Bsit1: *En pedagogik som präglas av flum, normkritik och elevansvar får svårast följer för de som istället behöver (V3:) lära sig om normer och tillhandahållas tydlig struktur och kunskap i skolan, som de inte får från annat håll* (Sverigedemokraterna, u.å., s. 38).

BSit2: *Friskolor med fundamentalistiska idégrunder bidrar till radikaliserings och segregation* (Sverigedemokraterna, u.å., s. 38).

Av Bsit1 och Bsit2 framgår Sverigedemokraternas problembeskrivning av skolan: Flum, radikaliserings och segregation. Lösningen är sedan tidigare given (BHV1, -2 och -3): Genom offentlig finansiering av såväl offentliga som privata skolor och ökad konkurrenssättning, utbud och valfrihet. I V3 i kombination med Bsit2 framgår det att förvaltningen bör utgå från övergripande värden som inte bör lämnas åt andra

samhällsaktörer. Dessa värdena är motsatserna till radikaliserings och segregation, vilket rimligen bör tolkas som att skolan ska verka för större homogenitet i samhället.

Sammanfattningsvis framstår Sverigedemokraterna vara för mycket låg autonomi inom samhällsplanet. Få unika värden beskrivs och ännu färre förklaras. Vad som är särskilt utmärkande för partiet är att förvaltningens organisationsideal formuleras utifrån den privata sektorns perspektiv: Skolan ska bli bättre genom mer konkurrens, valfrihet och ökat utbud. Det här innebär att överlappningen mellan förvaltning och andra samhällsaktörer är mycket stor och Sverigedemokraterna förespråkar således mycket låg förvaltningsautonomi inom samhällsplanet. Det särskilda värde som Sverigedemokraterna pekar ut att skolan ska förhålla sig till är ökad homogenitet.

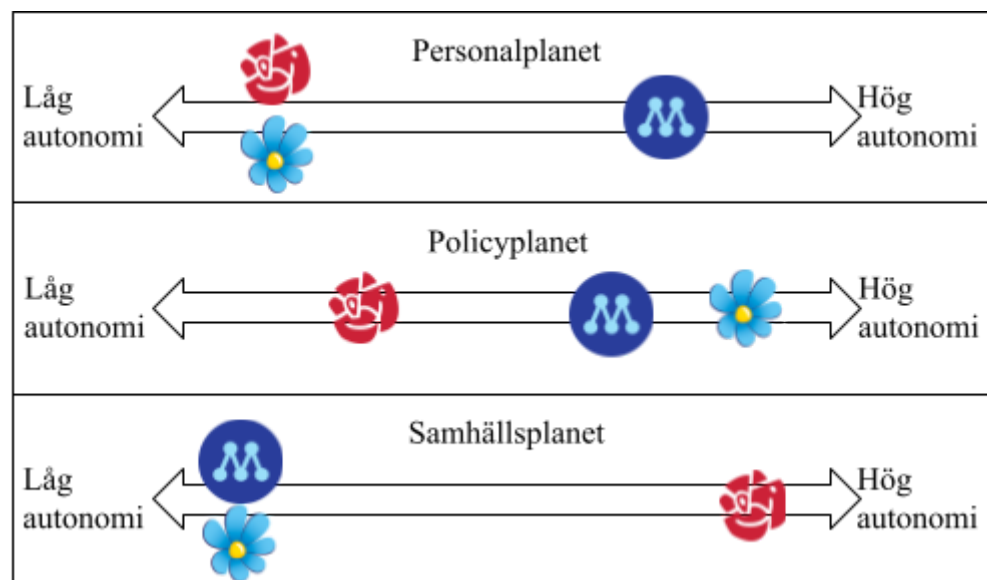

Figur 11: Sverigedemokraterna i relation till Socialdemokraterna och Moderaterna.

5. Diskussion

Här diskuterar vi vårt resultat, möjliga förklaringsfaktorer och undersökningen som sådan.

5.1 Partiernas placeringar

Figur 12: Sammanställning av partiernas positioneringar.

Hur partierna placerar sig inom våra dimensioner ska förstås i relation till varandra och avstånden mellan dem fyller som mest en illustrerande funktion. Att ett parti placerar sig längre mot exempelvis hög autonomi än ett annat ska endast förstås som att det förespråkar högre autonomi, men anger alltså inte hur mycket högre autonomi det förespråkar.

Inom personalplanet placerar vi Socialdemokraterna och Sverigedemokraterna på samma plats, eftersom båda partierna argumenterar för en politiserad förvaltning. Sverigedemokraterna är förvisso mer kritiska, men kritiken riktas inte mot politiseringen i sig utan mot att den är politiserad på fel sätt. Moderaterna förespråkar

större autonomi än de två andra partierna inom personaplanet och tycks i lägre utsträckning vilja ha en politiserad förvaltning, men partiet öppnar samtidigt upp för viss politisering och bör därför inte förstås vara för fullständig autonomi inom personalplanet.

Inom policyplanet placerar sig Socialdemokraterna till vänster om mitten, eftersom partiet ofta riktar hård kritik mot Riksbankens arbete – trots att myndigheten enligt dagens ordning ska vara fri att agera enligt egen bästa bedömning. Samtidigt är partiet ofta tydliga med att poängtera myndighetens oberoende, varför det inte kan placeras långt till vänster. Moderaterna riktar också till viss del kritik mot Riksbanken, men är tydligare och mer angelägna om att poängtera Riksbankens självständighet. Därför placerar vi Moderaterna något till höger om mitten. Sverigedemokraterna framstår förespråka en fullständigt autonom Riksbank i vår analys och vi placerar därför partiet längst ut till höger inom policyplanet.

Inom samhällsplanet förespråkar både Moderaterna och Sverigedemokraterna en stor överlappning mellan förvaltningen och andra samhällsaktörers värden. Få unika värden för förvaltningen lyfts och partierna anser att det finns tydliga fördelar med att driva skolor med marknadslogik. Partierna placerar sig därför långt till vänster. Socialdemokraterna tycks däremot se förvaltningen som en skild sfär från resten av samhället eftersom de betonar den offentliga sektorns unika värden och är mycket kritiska mot vinstdrivande skolor. Partiet förespråkar alltså hög autonomi inom samhällsplanet.

5.2 Möjliga idealtyper

Hittills har vi behandlat autonomibegreppet utifrån tre skilda perspektiv men det förefaller rimligt att reflektera över hur de tre perspektiven hänger ihop. Detta gör vi genom att resonera kring några möjliga idealtyper utifrån hur vi plottat partierna inom våra dimensioner. Idealtyperna vi konstruerar kallar vi för Den folkviljestyrda förvaltningen, Den företagsinspirerade förvaltningen och Den följsamma förvaltningen. Idealtyperna syftar till att tydliggöra och kategorisera materialet och är ett försök att erbjuda något ytterligare att bygga vidare på för andra. Idealtyperna bör också betraktas därefter.

5.2.1 Socialdemokraterna: Den folkviljestyrda förvaltningen

Socialdemokraternas ställningstaganden inom förvaltningsautonoma frågor skulle kunna förstås med utgångspunkt i begreppet folkvilja. Det vore rimligt att anta, med bakgrund mot partiets ideologiska hemvist, att Socialdemokraterna ser just folkviljan (betraktad som folkets aggregerade åsikter) som något centralt. Folkviljan tar sig uttryck i partiets ställningstaganden genom att partiet vill att politiken, vilken antas bestå av folkviljan, ska ta del i förvaltningsprocesser och att förvaltningen till viss del ska bestå av politiserade tjänstemän. På så sätt kan folkviljan få maximalt genomslag. Att partiet befinner sig på änden med hög autonomi inom samhällsplanet, och alltså förespråkar en liten överlappning mellan förvaltningen och samhällets övriga aktörer i termer av värden och mål, stämmer väl överens med idealtypen. Det bör rimligtvis vara så att om man ser folkets gemensamma mål som något särskilt blir också folkets gemensamma organisationer något som baseras på unika värden, vilket stämmer väl överens med partiets placering inom samhällsplanet. Sammanfattningsvis framstår det som att Den folkviljestyrda förvaltningen är en meningsfull idealtyp för att förklara Socialdemokraternas positioneringar inom våra dimensioner, eftersom idealtypen illustrerar en positionering om att vilja maximera inflytandet som politiken får inom förvaltningen och samtidigt ser förvaltningen som en särskild verksamhet baserad på unika värden.

5.2.2 Moderaterna: Den företagsinspirerade förvaltningen

Moderaternas positioneringar inom dimensionerna vore möjliga att kategorisera som en företagsinspirerad förvaltning. Partiet förespråkar relativt hög autonomi inom både personal- och policyplanet och vill således inte att politiken lägger sig i särskilt mycket i förvaltningen och vill heller inte att förvaltningen består av politiserade tjänstemän. Det här skulle kunna förstås som ett uttryck för en önskan om en professionaliserad förvaltning som drivs mer likt ett företag och med avstånd till, vad som kan antas ses som, politikens byråkrati. Samtidigt strävar partiet efter låg autonomi inom samhällsplanet och vill alltså inte skilja på förvaltningens värden från andra samhällsaktörers. Om man inte ser förvaltningen som en särskild organisation, utan som en som alla andra, vore också den naturliga följden att vilja organisera den på ett effektivitetssträvande sätt och inspireras av andra samhällsverksamheter. Här skulle det finnas goda möjligheter till att föra längre resonemang om New Public Management, men det vore en annan uppsats och de resonemangen lämnar vi därför till framtida undersökningar. Sammantaget verkar Den företagsinspirerade

förvaltningen vara ett meningsfullt sätt att illustrera Moderaternas positioneringar inom dimensionerna.

5.2.3 Sverigedemokraterna: Den följsamma förvaltningen

Vi har betydligt svårare att relatera Sverigedemokraternas placeringar till någon idealtyp än de andra partierna, men ett möjligt alternativ vore att förstå positioneringarna som Den följsamma förvaltningen. Å ena sidan vill partiet ha politiserade tjänstemän, men å andra sidan vill partiet inte att politiken ska lägga sig i förvaltningens arbete i särskilt hög grad. Det här kan bero på bristande operationaliseringar, vilket vi diskuterar i avsnittet om möjliga förklaringar till resultatet (se 5.3).

Om vi antar att vårt resultat är rättvisande för partiets åsikter vore det möjligt att förstå positioneringarna som att partiet vill att förvaltningen ska vara det styrande partiet troget, vilket är något som också uttrycks av partiledaren (se 4.1.3). Varför Sverigedemokraterna vill att autonomi ska vara hög inom policyplanet är inte uppenbart och det här ett område som skulle passa väl för vidare forskning. Att Sverigedemokraterna vill ha låg autonomi inom samhällsplanet skulle kunna förklaras med idealtypen genom att peka på att det inte finns någon övergripande mål för förvaltningen mer än att vara regeringen trogen. Det spelar då mindre roll hur verksamheten bedrivs och efter vilka värden, eftersom det övergripande målet är att vara följsam.

Det är uppenbart att idealtypen för Sverigedemokraternas positioneringar inte är lika underbyggd som de andra eftersom positioneringarna är svårare att förklara. En möjlig förklaring till varför partiets politik om förvaltning är svårare att kategorisera är att den helt enkelt inte är lika utpräglad som de andra partiernas, vilket i förlängningen skulle kunna förstås mot bakgrund av att Sverigedemokraterna inte suttit i regering och i praktiken behövt ta ställning till alla de frågor ett sådant uppdrag aktualiserar.

5.3 Möjliga förklaringar till resultatet

Ovanstående diskussioner har handlat om partiernas positioneringar och möjliga idealtyper som kan kategorisera resultaten. I detta avsnitt diskuterar vi varför vi tror att vi har kommit fram till resultatet.

En första förklaringsfaktor är tidsavgränsningen. Tidsavgränsningen på 2012–2022 gör att det är Socialdemokraterna som suttit i regeringsställning under majoriteten av undersökningsperioden. Rimligen går det att anta att partier i opposition och regeringsställning uttrycker sig olika och att partier i regeringsställning är mer måna om att behålla status quo medan oppositionspartier är mer benägna att ifrågasätta denna. Det är också rimligt att partier som sitter i regering vill ha en förvaltning med lägre autonomi gentemot politiken eftersom förvaltningen då är mer lättstyrd. Detta kan ses som en möjlig förklaring till Moderaternas positionering för hög autonomi inom personal-och policyplanet eftersom de under lång tid suttit i opposition där förvaltningen inte styrts enligt deras politik. Liknande logik skulle kunna appliceras på Sverigedemokraternas positionering och idealtyp. Även om Sverigedemokraterna är för en låg autonomi inom personalplanet, riktas fortfarande kritik mot hur förvaltningen är politiserad idag (se 4.3). Genom att förespråka hög autonomi och lyfta kritik mot nuvarande politisering kan partierna tänkas vilja minska nuvarande regeringens inflytande.

En andra förklaringsfaktor är att operationaliseringen är baserad på frågor som är politiserade till olika grad. Frågan om Riksbankens självständighet är tydligt mindre politiserad än frågan om i vilken regi skolan ska bedrivas. Den ojämna nivån av politisering gör det olika enkelt att urskilja meningsskiljaktigheter. De stora skiljaktigheterna inom samhällsplanet kan förstås av frågans politiserade karaktär där partierna blivit tvungna att ta en tydlig ståndpunkt. De små skiljaktigheterna inom policyplanet kan förstås av att frågan inte till samma nivå politiserats, vilket gör att partierna inte blivit tvungna att uttrycka en tydlig ståndpunkt. Graden av politisering gör också att partierna i analysen eventuellt tycks ligga närmare varandra än vad de gör i praktiken. Dessutom kan frågor vara mer eller mindre politiserade över tid. Så verkar fallet vara med Riksbanken där vi var tvungna att gå tillbaka längre i tid för att urskilja meningsskiljaktigheter. Politiseringsgraden skulle kunna förklara bland annat Sverigedemokraternas positionering inom policyplanet. Sverigedemokraternas uttalanden om Riksbanken är få och mindre utvecklade, vilket tyder på att frågan om Riksbankens självständighet, men eventuellt också autonomi inom policyplanet, inte

blivit politiserad inom partiet. Ett skäl kan vara deras avsaknad av erfarenhet av att leda förvaltningen vilket kan förklara varför partiet eventuellt inte har en utpräglad och beprövad politik för att göra det.

Ytterligare en förklaringsfaktor till resultatet kan formuleras med utgångspunkt i operationaliseringarna. Debatterna för operationaliseringarna är valda eftersom vi tror att de på ett effektivt sätt kan illustrera partiernas åsikter inom de olika planen (se 2.2). Men det är möjligt att partierna inte ser likadant på olika frågor som ingår inom samma plan. Det är exempelvis fullt rimligt att partierna tycker att olika myndigheter bör ha olika mycket självständighet och att olika förvaltningsgrenar passar olika väl för politisering.

En annan förklaringsfaktor är att analysen delvis baserats på enskilda personers uttalanden och inte hela partiers. Även om enskilda politiker kan antas följa partilinjens är det rimligt att anta att det föreligger en viss diskrepans mellan politikernas uttalanden och partiets politik där politiker kan ha en mer eller mindre utvecklad åsikt än partilinjens. Exempelvis i fallet med Sverigedemokraterna inom policyplanet står det betydligt mycket mindre i partiets egna dokument än vad Dioukarev uttrycker (se 4.6). En möjlig förklaring är att om partier inte har en egen utpräglad politik får enskilda politiker en större möjlighet att utveckla partiets politik.

5.4 Reliabilitet & validitet

För att säkerställa god reliabilitet har vi gjort ett interkoddareliabilitetstest. Det här gjorde vi genom att koda om ungefär tjugo procent av vad den andra hade analyserat och bekräftade att vi kom fram till samma resultat. Eftersom vi inte har gjort en kvantitativ analys går det uppenbarligen inte att göra en kvantitativ jämförelse av våra resultat, utan istället handlar det om att vi nådde samma principiella typer av kvalitativa omdömen, exempelvis som att kategorisera Socialdemokraterna som förespråkande av låg autonomi inom samhällsplanet. Vi har också strävat efter att arbeta systematiskt genom att vi kodat vårt material enligt samma analysram. Tanken med det var att det skulle bli tydligt hur vi gått tillväga, vilka typer av satser vi har analyserat och för att skapa en mer överskådlig struktur för vårt material. Givet att våra kodningar klarade vårt reliabilitetstest och att vi med enkelhet kunnat granska varandras kodningar bör reliabiliteten betraktas som hög.

Det finns goda skäl till att reflektera över undersökningens validitet. Det första, och mest uppenbara, problemet rör den externa validiteten. Självklart är det så, som vi tidigare diskuterat, att ett parti kan hysa olika åsikter om exempelvis hur politiserad olika myndigheter bör vara. Givet det här är det lämpligt att fundera över i vilken utsträckning resultaten är generaliserbara och hur goda möjligheterna är att uttala sig om partiernas åsikter om förvaltningsautonomi i allmänhet. Det här är något vi återkommer till under rubriken vidare forskning.

Den interna validiteten, det vill säga hur väl underbyggda vår positioneringar av partierna utifrån materialet är, bör betraktas som hög. Visst kan det vara så att fler faktorer än synen på autonomi spelar in när ett parti ska ta ställning till fler politiskt tillsatta utredare (såsom uppfattning om de senaste utredarnas kompetens), men hur ett parti tar ställning till frågan kommer ändå alltid innefatta ett mått på vad partiet tycker i autonomifrågan. Att bortse från autonomifrågan och fokusera på annat – såsom Sverigedemokraterna och fallet med Riksbanken – blir då ett accepterande av den rådande ordningen. Sammantaget bör alltså den interna validiteten betraktas som god, eftersom våra fall med nödvändighet aktualiserar en uppfattning om autonomifrågor inom de olika planen.

5.5 Undersökningens relevans

Vari ligger värdet för vår undersökning? Mest uppenbart är den utomvetenskapliga relevansen i form av en illustration, kartläggning och förtydligande av partiernas ståndpunkter i de frågor vi har undersökt. Det är alldeles uppenbart viktiga frågor, men deras abstrakta karaktär och, vid första anblick, något torra konnotationer har antagligen gett upphov till en underprioritering i debatten. Det här förklarar antagligen varför partierna inte har en explicit politik om den typen av förvaltningsfrågor vi har undersökt. Förvisso är det för mycket att hoppas på att vi skulle få någon spridning av vår uppsats, men i den bästa av världar skulle den kunna bidra till ett mer informerat valdeltagande och kunna ge svar på frågor som: Vad röstar jag egentligen på? Vad finns det för alternativ?

Undersökningen är också inomvetenskapligt relevant eftersom vi har gjort något nytt. Det har gjorts mängder av undersökningar om autonomi och det finns en uppsjö teoretiseringar och tankar om hur vi bäst resonerar kring det. Vad vi har gjort är att kombinera olika sätt att se på autonomi med olika sätt att resonera kring hur man bör

tänka på förvaltningen, skapat en analysram som vi menar täcker in det förvaltningsautonoma begreppets samtliga delar, visat på hur man kan tillämpa denna i praktiken, analyserat hur Sveriges största partier tar ställning till förvaltningens autonomi och illustrerat resultatet i form av idealtyper. Vi har alltså byggt vidare på tidigare forskning, skapat något nytt och lagt en grund för andra att bygga vidare på.

5.4 Vidare forskning

Som vi nämnde i diskussionen angående studiens generaliserbarhet vore det av stort intresse att undersöka till vilken grad resultaten är generaliserbara till andra fall: Positionerar sig partierna likadant oaktat vilka myndigheter eller debatter som undersöks? Eller med andra ord, nås samma resultat med andra operativa indikatorer? Det här skulle vara särskilt fruktbart för förståelsen av Sverigedemokraternas positionering, eftersom det finns anledning att ifrågasätta hur väl vi har lyckats förstå partiets positionering inom policyplanet (se 5.2–5.3). Även en undersökning av andra partier och länder skulle vara intressant, eftersom den eventuellt hade kunnat resultera i fler idealtyper och därmed en bredare förståelse för den här typen av förvaltningsfrågor.

I viss mån har vi arbetat teoriutvecklande genom framtagandet av vår analysram för att förstå autonomibegreppet inom förvaltningen och genom förslaget på idealtyper för att strukturera materialet. En vidareutveckling av våra teoretiseringar hade kunnat vara att försöka förklara varför vissa positioneringar intas, vilket är en diskussion vi har påbörjat (se 5.3). En annan ny undersökning hade med fördel kunnat ta avstamp i våra förslag av idealtyper och pröva i vilken utsträckning dessa stämmer. Ytterligare en vidareutveckling hade kunnat vara att undersöka andra delar av en partiernas förvaltningsideologier i syfte att se hur dessa hänger samman med autonomidelen som vi har undersökt. Förslag på sådana områden är specialisering eller generalisering, likhet eller individanpassning och hård eller mjuk styrning. Genom att genomföra liknande undersökningar som vi har gjort men baserade på andra områden hade det varit möjligt att skapa en bredare förståelse för olika sätt att resonera kring förvaltningen och hur de olika områdena hänger samman.

Litteraturförteckning

Bergström, Göran & Per-Anders Svärd, 2018. "Idé- och ideologianalys" i Göran Bergström & Kristina Boréus (red). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur, s. 133–176.

Bäck, Henry & Gissur Ó Erlingsson & Torbjörn Larsson, 2015. *Den svenska politiken - Strukturer, processer och resultat*. 4 uppl. Stockholm: Liber.

Dahlström, Carl, & Victor Lapuente, 2022. "Comparative Bureaucratic Politics", *Annual Review of Political Science*, vol. 25, s. 43–63. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-051120-102543>.

Dioukarev, Dennis, 2019. "SD: Ansvaret att hantera kontanter kan inte frånsägas". *Altinget*. Debatt. 2019-11-29. [elektronisk] <https://www.alinget.se/artikel/sd-ansvaret-att-hantera-kontanter-kan-inte-fraansaga>. Hämtdatum: 2022-05-05.

Esaiasson, Peter & Mikael Gilljam & Henrik Oscarsson & Ann Towns & Lena Wängnerud, 2017. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 5 uppl. Stockholm: Wolters Kluwer.

Fernández, Christian, 2012. "Liberaliseringen av svensk skolpolitik", *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 114, nr. 2, s. 241–269.

Kristersson, Ulf & Lars Hjalmered, 2022. "Stoppa utdelningar i friskolor som missköter sig". *Dagens Nyheter*. Debatt. 2022-02-18. [elektronisk] <https://www.dn.se/debatt/stoppa-utdelningar-till-friskolor-som-misskoter-sig/>. Hämtdatum: 2022-05-02.

Lundquist, Lennart, 1984. "Aktörer och strukturer", *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 87, nr. 1, s. 1–21.

Lundqvist, Lennart, 1988. "Privatization: Towards a Concept for Comparative Policy Analysis", *Journal of Public Policy*, vol. 8, nr. 1, s. 1–19. <https://www.jstor.org/stable/4007255>.

Lundqvist, Lennart, 2001. "Tystnadens förvaltning" i Socialiststyrelsen (red.). *Utan fast punkt. Om förvaltning, kunskap, språk och etik i socialt arbete*. Stockholm: Socialiststyrelsen, s. 13–29.

Lundqvist, Lennart, 2008. "Den politiska demokratin, ekonomismen och förvaltningsetiken" i VERVA (red.). *Etik i medborgarnas tjänst—en antologi om förvaltningsetik*. Stockholm: Verva, s. 27–42.

Moderaterna, 2021. *Frihet och ansvar – Ett moderat idéprogram för 2020-talet*. [Elektronisk] <https://moderaterna.se/ideprogram/>. Hämtdatum: 2022-05-02.

Motion, 2012/13:Fi302. *Fler jobb för Sverige*.

Nordenskiöld, Tomas, 2020. "'Har partibok' – Åkesson dömer ut generaldirektörer". *Expressen*. Partiledarutfrågning. 2020-06-12. [Elektronisk] <https://www.expressen.se/premium/politik/akesson-domer-ut-general-direktorer-har-p-artibok/>. Hämtdatum: 2022-05-04.

Prop. 2021/2022:41. *En ny riksbankslag*.

Prot. 2013/14:126. Riksdagens protokoll 16 juni 2014.

Prot. 2014/15:109. Riksdagens protokoll 4 juni 2015.

Prot. 2017/18:5. Riksdagens protokoll 15 september 2017.

Prot. 2017/18:38. Riksdagens protokoll 28 november 2017.

Prot. 2020/21:39. Riksdagens protokoll 20 november 2020.

Socialdemokraterna, 2021. *Politiska riktlinjer - Vi bygger landet 2021*. [Elektronisk] <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/partiprogram-och-riktlinjer>. Hämtdatum: 2022-05-01

SOU 1997:28. *I demokratins tjänst – Statstjänstemannens roll och vårt offentliga etos*. Rapport till förvaltningspolitiska kommissionen.

Sundström, Göran, 2020. “Perspektiv på Politisk Styrning”, i Peter Ehn & Göran Sundström (red). *Statlig förvaltningspolitik för 2020-talet: en forskningsantologi*. Statskontoret. s. 37–68.

Sverigedemokraterna, 2019. *Sverigedemokraternas principprogram 2019*. [Elektronisk]
<https://ratatosk.sd.se/sd/wp-content/uploads/2020/11/16092141/Sverigedemokraternas-principprogram-2019.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-03.

Sverigedemokraternas, u.å.. *Valplattform 2022 – Inriktningsprogram för Sverigedemokraternas inflytande över svensk politik under nästa mandatperiod*. [elektronisk]
<https://ratatosk.sd.se/sd/wp-content/uploads/2022/04/11150403/Sverigedemokraternas-valplattform-2022-april.pdf>. Hämtdatum: 2022-05-03.

Sveriges Riksbank, 2018. *Riksbankens uppdrag*. Tillgänglig:
<https://www.riksbank.se/sv/om-riksbanken/riksbankens-uppdrag/>.
Hämtdatum:2022-05-11.

Sveriges Riksbank, u.å.. *1999 - Ny lag ger Riksbanken mer självständighet*. Tillgänglig:
<https://www.riksbank.se/sv/om-riksbanken/historia/historisk-tidslinje/1900-1999/ny-lag-ger-riksbanken-mer-sjalvstandighet/>. Hämtdatum: 2022-05-11.

Torstensson, Simon, 2022. “Friskolor i Sverige”, *Ekonomifakta*. [Elektronisk]
<https://www.ekonomifakta.se/fakta/valfarden-i-privat-regi/skolan-i-privat-regi/antal-friskolor-i-sverige/>. Hämtdatum: 2022-05-12.

Verhoest, Koen & B. Guy Peters & Geert Bouckaert & Bram Verschuere, 2004. “The Study of Organisational Autonomy: A Conceptual Review”, *Public Administration & Development*, vol. 24, nr. 2, s.101–118. <https://doi.org/10.1002/pad.316>.